การพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงด้านงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

นันทพงศ์ หมิแหละหมัน นรรถสรรพ เล็กสู่ เฉลิมชาติ เมฆแดง วันฉัตร ทิพย์มาศ และ วัฒนา จินดาวัฒน์
อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

DEVELOPMENT OF THE BUDGET RISK MANAGEMENT SYSTEM OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE OFFICE OF THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA NAKHON SI THAMMARAT REGION 1

Nantapong Milaehman, Nuttasup Leksoo, Chalermchat Mekdaeng, Wanchat tippamas and Watana chindavat
Lecturer of School of Education and Liberal Arts, Suvarnabhumi Institute of Technology, Thailand
E-mail address: Milaehman2562@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) 7 กุมภาพันธ์ 2564
วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 30 พฤษภาคม 2564
วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 10 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 รูปแบบการวิจัยเชิงบรรยายเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา 2) รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายงบประมาณ 3) ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การเงิน/บัญชี และ 4) ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การคลัง/พัสดุ จำนวน 221 คน ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสอบถาม และ 2) แบบประเมินความเหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณในปัจจุบันและสภาพที่ควรปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สภาพปัญหาการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ทำให้เกิดสภาวะเสี่ยงในการบริหารงบประมาณ โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ สภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาในการบริหารงบประมาณ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.29

2. องค์ประกอบของการพัฒนาระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 35 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการพัฒนางานการจัดซื้อจัดจ้าง ประกอบด้วย 10 ตัวบ่งชี้ 2) องค์ประกอบด้านการพัฒนางานบัญชีและการเงิน ประกอบด้วย 9 ตัวบ่งชี้ 3) องค์ประกอบด้านการพัฒนาบุคลากรด้านบัญชีและการเงิน ประกอบด้วย 10 ตัวบ่งชี้ และ 4) องค์ประกอบ

ด้านการพัฒนางานพัสดุและสินทรัพย์ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ และผลการประเมินความเหมาะสมของการนำระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณไปใช้ในสถานศึกษาพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: บริหารจัดการ การบริหารความเสี่ยง งบประมาณ

Abstract

This research aimed to develop a budget risk management system for educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area Nakhon Si Thammarat Region 1. The descriptive research Model is a research framework. The samples consisted of 1)the school director, 2)the deputy director of the educational institution budget department, 3)the finance/accounting teachers, and 4) the 221 finance/supplies teachers using a random stratification method. There were two types of research instruments: 1) questionnaire and 2) suitability evaluation form. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and elemental analysis. The results were found that.

1. The operating conditions of the educational institutions regarding budget management at present and the conditions that should be performed are at a high-level state of the school's operational problems that create a risky state in budget management. The overall problem was at a moderate level and the need for PNI modified the operating conditions of the school in budget management. Overall, the mean is 0.29.

2. The components of the development of the budget risk management system of the basic education institutions consist of 4 components, 35 indicators, which are: 1) the development component of the procurement work consisting of 10 indicators 2) the accounting and finance development consist of 9 indicators 3) human resource development component of accounting and finance consists of 10 indicators and 4) the components of supplies and assets development consisted of 6 indicators and the results of assessing the suitability of the budget risk management system in educational institutions were found to be at a high level.

Keywords: Management, Risk Management, Budget

บทนำ

ปัจจุบันถือได้ว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์เป็นสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Society and Economy)ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วการบริหารจัดการในทุกวิชาชีพ จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันจึงจะประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้าการจัดและการบริหารสถานศึกษาก็เช่นเดียวกันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินการจึงจะทำให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยสามารถสรุปสาระสำคัญในการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์กับยุคปัจจุบัน กล่าวคือ 1) โลกยุคโลกาภิวัตน์ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไร้พรมแดน จึงจำเป็นต้องสร้างให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรมมีการทำงานเป็นทีมรู้จักปรับเปลี่ยนแนวคิดจากเรียนและสอนในห้องเรียนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต 2)การศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ ต้องมีรูปแบบที่หลากหลายมีความยืดหยุ่นและคล่องตัวตอบสนองความต้องการและศักยภาพของคนและชุมชนรวมถึงการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาให้ท้องถิ่นเอกชนโดยส่วนกลางลดบทบาทลง 3)ภารกิจของสถานศึกษาต้องครอบคลุมในเรื่องของการจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยร่วมกับสถาบันต่างๆมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และเพื่อการบริหาร เป็นต้น (ธีระ รุญเจริญ, 2555 : 40)

ในการบริหารภาคราชการนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีเครื่องมือเพื่อนำมาใช้ในการประเมิน ซึ่งมีนักวิชาการได้นำเสนอไว้หลายประเภทและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการได้แนะนำให้หน่วยราชการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การ เช่น การวิเคราะห์ จุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและข้อจำกัด(SWOT Analysis)การวางแผนยุทธศาสตร์ (Strategic-Planning) การประเมินองค์กรแบบสมดุล (Balance Scorecard)การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA)การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) เป็นต้น เพื่อจะได้นำเครื่องมือดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางการบริหารในแง่พัฒนาให้องค์การมีความเป็นองค์การสมรรถนะสูงได้ต่อไป (พสุ เดชะรินทร์, 2550 : 22-41)

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 กำหนดให้ส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติการไว้เป็นการล่วงหน้า จัดให้มีการวิเคราะห์ความเสี่ยงตามหลักธรรมาภิบาลและการจัดทำระบบบริหารความเสี่ยงตามตัวชี้วัดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2553 กำหนดว่า ส่วนราชการต้องมีการวิเคราะห์และจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงตามมาตรฐาน COSO เพื่อเตรียมรองรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินแผนงานโครงการที่สำคัญ ซึ่งต้องครอบคลุมความเสี่ยง ด้านธรรมาภิบาล การบริหารความเสี่ยงจึงเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการความปกติผลของการบริหารความเสี่ยงจะเป็นการวัดความสามารถ และดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี (เจนเนตร มณีนาค, 2548 : 35- 40) ปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน1 ใน 5 ปัจจัยเสี่ยง ได้แก่ความเสี่ยง ด้านการเงิน ควรใช้วิธีการควบคุมมาตรการในการป้องกัน ความเสี่ยง (ดวงใจ ช่วยตระกูล, 2552 : 30)

การบริหารความเสี่ยงงานการเงิน บัญชีและพัสดุของสถานศึกษาภาครัฐแห่งหนึ่ง พบว่าการใช้จ่ายเงินผิดประเภท มีผลกระทบต่อการเรียนการสอน (พัชรินทร์ ขำวงษ์, 2554: 120) ดังนั้น ในทุกกระบวนการ

ปฏิบัติงานย่อมมีความเสี่ยง ซึ่งหากปฏิบัติงานผิดพลาดอาจเกิดความเสียหายความสูญเปล่าหรือเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ เกิดค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็นเราไม่สามารถหลีกหนีความเสี่ยงได้ทั้งหมด แต่เราสามารถควบคุม ลดระดับความรุนแรง มีการนำแนวทางการบริหารความเสี่ยงเข้ามาสู่ระบบราชการอย่างจริงจังภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน โดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินกำหนดแนวทางให้ส่วนราชการที่อยู่ภายใต้การตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินต้องทำการประเมินความเสี่ยงและวางระบบการควบคุมภายในขึ้น เพื่อให้การบริหารงานภาครัฐมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น การใช้จ่ายเงินของแผ่นดิน ซึ่งเป็นเรื่องของคนทั้งประเทศจะเกิดประโยชน์สูงสุดอันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์การบริหารความเสี่ยงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร (Management Process) ที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารเชิงกลยุทธ์และมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ว่าด้วยระเบียบการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสให้ส่วนราชการบรรลุเป้าประสงค์และพันธกิจที่ตั้งไว้ ถือได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันองค์กรภาครัฐให้มีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (High Performance Public Organization) และเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในการดำเนินงานตามขอบข่ายภาระงานของหน่วยงานนั้น ๆ สามารถปฏิบัติตามภารกิจของหน่วยงานให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและปฏิบัติยาก มีผลกระทบต่อองค์กรและบุคคลทุกระดับซึ่งต้องทำความเข้าใจและให้ความร่วมมือกันโดยเฉพาะในการบริหารงานงบประมาณนับว่ามีความเสี่ยงสูง ซึ่งนอกจากจะเกิดความรั่วไหลของงบประมาณแล้วอาจเกิดคดีความตามมาอีก (ประทิน พันธา, 2558 : 1)

ผู้วิจัยได้ศึกษานำร่อง (Pilot Study) โดยสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานงบประมาณในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวน 10 คน พบว่าโรงเรียนมีความเสี่ยงในการใช้งบประมาณอย่างมากตามลำดับดังนี้ 1) การเสนอของบประมาณยังไม่มีการชี้แจงแก่รองผู้อำนวยการและครูที่เกี่ยวข้อง 2) ครูไม่ทราบขั้นตอนการเสนอของบประมาณ 3) เสนอของบประมาณยังไม่มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน 4) การจัดทำ การเสนอ การอนุมัติ และการติดตามงบประมาณยังไม่ได้ดำเนินการในรูปคณะกรรมการ 5) ไม่มีการติดตามความพึงพอใจจากการจัดสรรงบประมาณที่บุคคลสามารถดำเนินการหรือรับผิดชอบและ 6) ยังไม่มีการสำรวจสภาพสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องตามระเบียบเกี่ยวกับงานพัสดุ ดังนั้นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดเขตพื้นการศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 จึงต้องบริหารงบประมาณตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงินรายได้ของสถานศึกษาจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นการศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พ.ศ. 2551 โดยเคร่งครัด ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะศึกษาการพัฒนาระบบบริหารความเสี่ยงด้านงบประมาณในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1เพื่อจะได้แนวทางอันเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการบริหารงานงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพ มีความบกพร่องหรือผลเสียน้อยที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบและการพัฒนาระบบ

Ludwig Von Bertalanffy เป็นบุคคลแรกที่นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ (System Theory) ขึ้นในปี ค.ศ.1950 (Bertalanffy, 1950) แนวคิดดังกล่าว ได้กลายเป็นรากฐานทางความคิดที่สำคัญที่นักวิชาการในยุคต่อมา ได้มีการนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางภายใต้กรอบความคิดเดียวกันคือ ทฤษฎีระบบทั่วไป (General System Theory) โดย Owens (1998) ได้กล่าวว่า แนวความคิดเกี่ยวกับระบบนี้ ได้กลายเป็นพื้นฐานที่ใช้เป็นวิธีการในการพิจารณาและวิเคราะห์สถานการณ์ที่ยุ่งยากซับซ้อน นอกจากนี้ Lunenburg & Ornstein (2012) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของระบบอีกด้วยว่า เป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างมากในการทำความเข้าใจองค์การต่าง ๆ และอุทัย บุญประเสริฐ (2546 : 29) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมในเรื่องเดียวกันว่า เมื่อมีการประยุกต์ใช้หลักของระบบเข้ากับการทำงานแล้ว จะทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องขององค์การและการบริหารได้อย่างกระจ่างชัดมากขึ้น นอกจากนั้นชี้ให้เห็นถึงวิธีการปรับปรุงการทำงานของระบบ หรือองค์การ หรือหน่วยงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย สำหรับแนวทางการพัฒนาระบบในทางการศึกษา

2. การบริหารจัดการความเสี่ยง

การบริหารจัดการความเสี่ยงทางการศึกษานั้นได้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดเป็นระเบียบให้มีการปฏิบัติกันหลายแห่ง (ดวงใจ ช่วยตระกูล, 2552 : 28-29) เช่น พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวดที่ 3 มาตรา 9 (1) กำหนดให้ส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติราชการไว้เป็นการล่วงหน้าซึ่งมีการบริหารความเสี่ยงเป็นตัวชี้วัดในแผนปฏิบัติราชการและในปี พ.ศ. 2550 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้เลือก “ระดับความสำเร็จของการจัดทำระบบบริหารความเสี่ยง”เป็นหัวข้อการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ 17 นอกจากนี้สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้ปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ที่กำหนดให้ส่วนราชการต้องมีการประเมินความเสี่ยงและปรับปรุงระบบการควบคุมภายในด้วยรวมไปถึงมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2550 ที่เห็นชอบให้กระทรวงที่มีผู้ตรวจราชการจัดให้มีการวิเคราะห์ความเสี่ยงตามหลักธรรมาภิบาลของแผนงาน/โครงการที่จัดทำขึ้นตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล โดยแนบผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงไปพร้อมกับคำของบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551”

3. หลักการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณ รัฐบาลได้เลือกใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance Based Budgeting : PBB) โดยวันที่ 14 กันยายน 2542 ได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจระหว่างสำนักงบประมาณและกระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดข้อตกลงในการดำเนินงานตามโครงการนำร่องโครงการปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณ ด้านการศึกษาเป็นระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ซึ่งมีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการงบประมาณให้หน่วยงานมีอิสระ คล่องตัวในการใช้งบประมาณให้คุ้มค่า เป็นระบบงบประมาณที่แสดงถึงความเชื่อมโยง ระหว่างทรัพยากรที่ได้ใช้ไปกับผลผลิต หรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น หลักการของระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเขตพื้นที่และหน่วยงานปฏิบัติ (โรงเรียน) คือ จะมีการกำหนดภารกิจ ผลผลิต และ ผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน ถือเป็นเงื่อนไขสัญญาในการได้รับและใช้จ่ายงบประมาณที่กรมสามัญศึกษาจะจัดสรรให้เป็นเงินก้อน (Block Grant) แก่เขตพื้นที่ เพื่อจัดสรรให้แก่โรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสม และความจำเป็นของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้สอดรับกับภารกิจและเกิดผลผลิตที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า และเมื่อดำเนินการจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้แล้ว ยังมีเงินเหลือก็ไม่ต้องส่งคืนคลัง สามารถเก็บไว้ใช้ในปีต่อไปได้ ทั้งนี้จะมีการปรับปรุงระบบการจัดซื้อจัดจ้าง ให้มีขั้นตอนรัดกุมและโปร่งใสปรับระบบการบัญชีและการเงินให้เชื่อมโยงกับการคำนวณความคุ้มค่าเทียบกับผลผลิต เน้นการรายงานทางการเงิน และผลการดำเนินงาน เพื่อแสดงความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในการใช้จ่ายงบประมาณ กำหนดให้มีการบริหารสินทรัพย์ที่มีอยู่ให้คุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 : 40-45)

หลักการและแนวคิดในการบริหารงานงบประมาณ มีดังนี้ 1) ยึดหลักความเท่าเทียมกันและความเสมอภาค 2) มุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการ 3) ยึดหลักการกระจายอำนาจในการบริหาร 4) มุ่งเน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการจัดการงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 : 40-45) หลักการแนวคิดการบริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) ได้แก่ 1) การบริหารที่มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจในการบริหารงานงบประมาณ 2) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้เสีย (participation) ในรูปคณะกรรมการ 3) หลักการบริหารจัดการต้องตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

4. ระบบงบประมาณของประเทศไทย

การจัดทำงบประมาณของประเทศไทยสำหรับส่วนราชการ มีแนวคิดในการจัดทำมาแล้วหลายรูปแบบ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการจัดทำงบประมาณมาอย่างต่อเนื่องในอดีตมีการใช้ระบบงบประมาณที่มีลักษณะการรวมอำนาจไม่สามารถสนองตอบการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสภาพแวดล้อม จึงเป็นแรงผลักดันให้มีการปรับปรุงระบบงบประมาณเพื่อให้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและเอื้อต่อการแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างให้มีกลยุทธ์ในการจัดสรรทรัพยากรที่

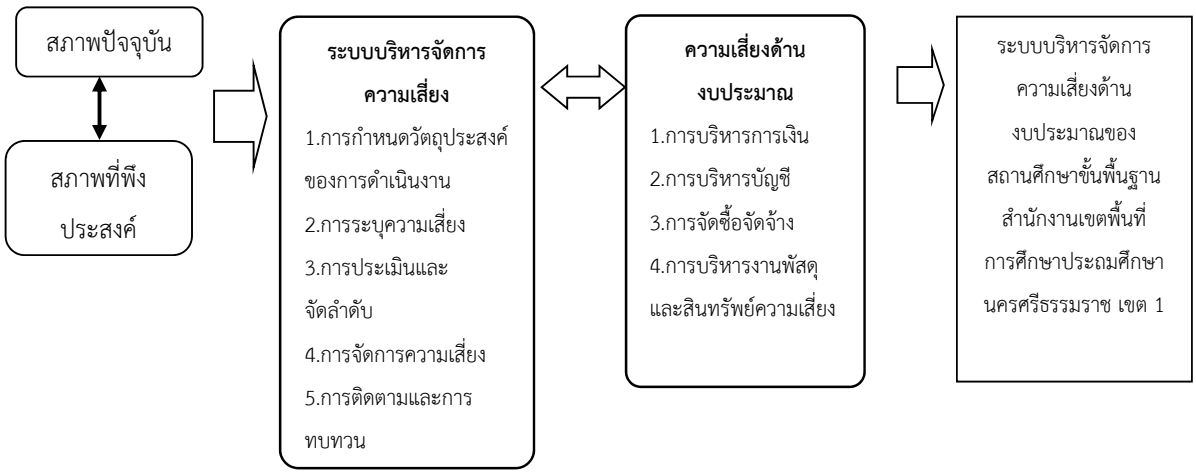
เหมาะสมรวมทั้งมีการจัดลำดับความสำคัญที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในระยะยาว ระบบงบประมาณที่นำมาใช้ ในประเทศไทย ตั้งแต่เริ่มมีการจัดทำงบประมาณจนถึงปัจจุบันจำแนกได้เป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (อาภรณ์ แก้วสลับศรี, 2553: 33-34)

1. งบประมาณแบบแสดงรายการ
2. งบประมาณแบบแสดงผลงาน
3. งบประมาณแบบการวางแผน การวางโครงการ และการทำงบประมาณ
4. งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน
5. งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์

กรอบแนวการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดเกี่ยวกับระบบของ (Lunenburg & Ornstein, 2012) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบของ (Bunhart, 1969) (Edwards, 1985) และ (Kendall & Kendall, 1999) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการและพัฒนาความเสี่ยงของ (Smith & Merrit, 2002) (Lientz & al., 2006) หน่วยตรวจสอบภายใน (สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2552) (Price Water House Coopers, 2547) (สำนักอำนวยการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2553) และ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548) โดยมีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณที่ประกอบการบรรยายพื้นที่วิจัย คือสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการบริหารจัดการด้านงบประมาณสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยดำเนินศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณและศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของการบริหารจัดการด้านงบประมาณ ทำให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการด้านงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ดำเนินการออกแบบส่วนประกอบและคุณลักษณะที่เหมาะสมขององค์ประกอบในระบบ และเสนอร่างระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณของสถานศึกษาต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเหมาะสม ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (CVI) ทั้งรายข้อ และทั้งฉบับ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เท่ากับ 0.95 จากนั้นนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือ 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา 2) รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายงบประมาณ 3) ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การเงิน/บัญชี และ 4) ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การคลัง/พัสดุ จำนวน 221 คน ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีลักษณะแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Likert Scale) ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมของระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ที่พัฒนาขึ้น ดำเนินการเก็บรวมรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของการนำระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1ไปใช้ แหล่งข้อมูลในการศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงวุฒิที่เป็นผู้บริหาร และมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงิน การคลัง บัญชี หรือพัสดุ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมโดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงและพัฒนาระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1ปรับปรุงระบบจากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในตอนที่ 3 จากนั้นจึงหาข้อสรุปเพื่อนำระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดเทศบาลที่พัฒนาแล้วไปใช้จริงต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ

โดยภาพรวมพบว่า สภาพการปฏิบัติในปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.13, S.D.=.867) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ($\overline{X}$ = 3.25, S.D.=.634) ด้านการบริหารบัญชี ($\overline{X}$ = 3.12, S.D.=1.295) ด้านการบริหารการเงิน ($\overline{X}$ = 3.09, S.D.=.614) และด้านการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ ($\overline{X}$ = 3.07, S.D.=.923) ตามลำดับ ส่วนภาพรวมของสภาพที่ควรปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.05, S.D.=.849) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ($\overline{X}$ =4.06, S.D.=.835) ด้านการบริหารการเงินและด้านการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ ($\overline{X}$ =4.05, S.D.=.826 และ.844) และด้านการบริหารบัญชี ($\overline{X}$ =4.04, S.D.=.893) และสภาพปัญหาการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ทำให้เกิดสภาวะเสี่ยงในการบริหารงบประมาณ โดยภาพรวมพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.33, S.D.=.730) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ปัญหาด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ($\overline{X}$ = 3.62, S.D.=.717) รองลงมาคือ ปัญหาด้านการเงิน ($\overline{X}$ = 3.49, S.D.=.640) ปัญหาด้านบัญชี ($\overline{X}$ = 3.33, S.D.=.604) และปัญหาด้านการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ ($\overline{X}$ = 2.87, S.D.=.958) ตามลำดับ ส่วนภาพรวมของของโอกาสที่จะเกิดปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.29, S.D.=.723) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ปัญหาด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ($\overline{X}$ = 3.60, S.D.=.726) รองลงมาคือ ปัญหาด้านการเงิน ($\overline{X}$ = 3.39 , S.D. = .595) และปัญหาด้านการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ ($\overline{X}$ = 2.85, S.D.=.953) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนา

ความต้องการจำเป็นของสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาในการบริหารงบประมาณ โดยภาพรวมพบว่าค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{Modified}$) มีค่าระหว่าง 0.25 – 0.32 โดยด้านการจัดซื้อจัดจ้างมีค่ามากที่สุด (0.32) แสดงว่า ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง มีความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานจากที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันไปสู่สภาพการดำเนินงานที่ควรปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 32 รองลงมาคือ ด้านการบริหารบัญชี (0.31) ด้านการบริหารการเงิน (0.29) และด้านการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ (0.25) ตามลำดับ

3. ผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณ

องค์ประกอบของการพัฒนาระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 35 ตัวบ่งชี้ เรียงลำดับตามระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณได้ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการพัฒนางานการจัดซื้อจัดจ้าง ประกอบด้วย 10 ตัวบ่งชี้ 2) องค์ประกอบด้านการพัฒนางานบัญชีและการเงิน ประกอบด้วย 9 ตัวบ่งชี้ 3) องค์ประกอบด้านการพัฒนาบุคลากรด้านบัญชีและการเงิน ประกอบด้วย 10 ตัวบ่งชี้ และ

4) องค์ประกอบด้านการพัฒนางานพัสดุและสินทรัพย์ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ซึ่งทุกองค์ประกอบสามารถร่วมกันอธิบายการพัฒนาระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ได้ 64.163 %

4. ผลการประเมินเหมาะสมของการนำระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณไปใช้ในสถานศึกษา

โดยภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.48, S.D.=.572) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดคือ การพัฒนางานบัญชีและการเงิน ($\overline{X}$ = 4.51, S.D.=.570) ด้านที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากคือ การพัฒนางานพัสดุและสินทรัพย์ ($\overline{X}$ = 4.48, S.D.=.586) รองลงมาคือ การพัฒนางานจัดซื้อจัดจ้าง ($\overline{X}$ = 4.47, S.D.=.571) และการพัฒนาบุคลากรด้านบัญชีและการเงิน ($\overline{X}$ = 4.45, S.D.=.562) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. องค์ประกอบด้านการพัฒนางานการจัดซื้อจัดจ้าง จากการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงการจัดซื้อจัดจ้างมีความสำคัญหรือมีผลต่อการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากมีเอกสารในการจัดซื้อจัดจ้างที่ถูกต้องครบถ้วน มีระบบการตรวจสอบในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง มีการเจรจาต่อรองราคาอย่างสมเหตุสมผล รับมอบวัสดุครุภัณฑ์ตามเวลาที่กำหนด จัดเก็บเอกสารการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเป็นระบบ บริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ที่ชัดเจนและถูกต้องตามระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมชิต บรรทิต, 2556 : 29-39) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดกระบี่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารความเสี่ยงโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านแล้ว พบว่าการบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การบริหารความเสี่ยงด้านการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ขวัญญานันท์ แก้วนุชธนาวัชร, 2559: 49-54) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการความเสี่ยงในการทำงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงในการทำงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอท่าใหม่จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี เขต 17 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. องค์ประกอบด้านการพัฒนางานบัญชีและการเงิน จากการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงการพัฒนางานบัญชีและการเงิน มีความสำคัญหรือมีผลต่อการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน เป็นความเสี่ยงในเรื่องของการดำเนินงานบัญชีและการเงิน ระบบการทำงานตามแผนกลยุทธ์และส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ เช่น การขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานที่ไม่เหมาะสม การปฏิบัติงานผิดพลาดหรือล่าช้าและขาดข้อมูลหรือเครื่องมือที่จำเป็น ความเสี่ยงที่จะเกิดความสูญเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม อันเนื่องมาจากความล้มเหลวหรือความไม่เหมาะสมของแหล่งที่มาของความเสี่ยง 4 ประเภท คือ กระบวนการ

ดำเนินการภายใน บุคลากร ระบบและเหตุการณ์ภายนอก นอกจากนี้ด้านการเงิน ความเสี่ยงที่เกิดจากครูผู้ทำหน้าที่การเงินขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่มีความซื่อสัตย์ ไม่อุทิศเวลาให้กับงานในหน้าที่ โรงเรียนใช้งบประมาณได้ไม่ตรงกับหมวดรายจ่าย การรับ – จ่ายเงิน ไม่ตรงตามระเบียบเงินรายได้สถานศึกษา พ.ศ. 2551 สถานที่เก็บรักษาเงินของโรงเรียนไม่ปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พิทักษ์ ทองแผ่, 2554: 55–56) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารความเสี่ยงในการบริหารงานงบประมาณโรงเรียนในฝัน เขตภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานงบประมาณตามหลักองค์กรสมรรถนะสูงในโรงเรียนในฝันเขตภาคกลางมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ความเสี่ยงในการบริหารงานงบประมาณตามหลักองค์กรสมรรถนะสูงในโรงเรียนในฝันเขตภาคกลาง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย 3) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยงมี 2 ประเภทคือปัจจัยภายในโรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านครูผู้ทำหน้าที่การเงิน พัสดุ ด้านธรรมชาติของงาน ปัจจัยภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านร้านค้า/ด้านผู้รับเหมา ด้านหน่วยงานต้นสังกัด ด้านหน่วยงานภายนอก ด้านระเบียบการเงิน พัสดุ 4) แนวทางการบริหารความเสี่ยงในการบริหารงานงบประมาณตามหลักองค์กรสมรรถนะสูงในโรงเรียนในฝันเขตภาคกลาง ส่วนใหญ่เป็นการบริหารความเสี่ยงด้วยการลด/ควบคุมความเสี่ยง กระจายความเสี่ยง และการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง และจากการทดลองบริหารความเสี่ยงตามแนวทางทางการบริหารความเสี่ยงในการบริหารงานงบประมาณตามหลักองค์กรสมรรถนะสูงในโรงเรียนในฝันเขตภาคกลาง พบว่าทุกข้อสามารถปฏิบัติได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชวาลา ละวาทิน, 2559: 55–56) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงของสถาบันอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการทำกิจกรรมการบริหารความเสี่ยงทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของการบริหารความเสี่ยง ด้านการระบุความเสี่ยงของการบริหารความเสี่ยง ด้านการวิเคราะห์ความเสี่ยง และด้านการจัดการความเสี่ยง โดยส่วนใหญ่มีการดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมอยู่ในเกณฑ์มาก ระดับประโยชน์ที่ได้รับจากการบริหารความเสี่ยง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ประโยชน์ด้านการบริหาร ประโยชน์ด้านความสำเร็จ ประโยชน์ด้านการพัฒนา และประโยชน์ด้านการจัดสรรทรัพยากร โดยรวมมีระดับประโยชน์อยู่ในระดับมาก สำหรับการบริหารจัดการความเสี่ยงทางการเงินและบัญชีนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำระบบที่มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1ประกอบด้วย การพัฒนา 2 แนวทาง คือ 1) การพัฒนาบุคลากรด้านบัญชีและการเงิน และ 2) การพัฒนางานบัญชีและการเงิน โดยมีแนวทางการพัฒนา ประกอบไปด้วย 1) การพัฒนาบุคลากรด้านบัญชีและการเงิน มีแนวทางดำเนินการโดย สถานศึกษาพัฒนาบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีรวมถึงจัดส่งเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการทำหน้าที่ ส่งผลให้การจัดทำบัญชีการเงินได้ชัดเจน เข้าใจง่าย ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ทั้งนี้ต้องจัดให้มีการสอบทวนการปฏิบัติงานโดยมีการดูแลกำกับให้คณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม และ 2) การพัฒนางานบัญชีและการเงิน มีแนวทางดำเนินการโดย จัดทำระเบียบปฏิบัติงานบัญชีอย่างชัดเจน จัดทำบัญชีการเงินที่เป็นปัจจุบันและตรวจสอบได้ โดยให้สัมพันธ์กับระเบียบวิธีการจัดซื้อจัดจ้างจัดระบบบริหารการเงินเป็นที่รับทราบโดยทั่วไป เอกสารการเงิน

ถูกต้องชัดเจน พร้อมให้บริการอย่างรวดเร็วตามเวลาที่เหมาะสม จัดทำรายงานทางบัญชีการเงินเสนอต้นสังกัดตามเวลาที่กำหนดเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

3. องค์ประกอบด้านการพัฒนาบุคลากรด้านบัญชีและการเงิน จากการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงการพัฒนาบุคลากรด้านบัญชีและการเงิน มีความสำคัญหรือมีผลต่อการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ความเสี่ยงอันเนื่องมาจากบุคลากรมีทักษะความรู้และความสามารถไม่เพียงพอต่อการดาเนินงานหรือขาดการฝึกอบรม ขาดการพัฒนาบุคลากรให้มีความชำนาญเพิ่มขึ้น รวมทั้งความประมาทเลินเล่อของผู้ดำเนินงานด้านบัญชีและการเงิน ในทรัพยากรทั้งหลายต้องถือว่าทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญสูงสุดและถือว่าเสี่ยงมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พิทักษ์ ทองแผ่, 2554: 33–34) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารความเสี่ยงในการบริหารงานงบประมาณโรงเรียนในฝัน เขตภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานงบประมาณตามหลักองค์กรสมรรถนะสูงในโรงเรียนในฝันเขตภาคกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ความเสี่ยงในการบริหารงานงบประมาณตามหลักองค์กรสมรรถนะสูงในโรงเรียนในฝันเขตภาคกลาง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย 3) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยง มี 2 ประเภทคือปัจจัยภายในโรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านครูผู้ทำหน้าที่การเงิน พัสดุ ด้านธรรมชาติขององงาน ปัจจัยภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านร้านค้า/ด้านผู้รับเหมา ด้านหน่วยงานต้นสังกัด ด้านหน่วยงานภายนอก ด้านระเบียบการเงิน พัสดุ 4) แนวทางการบริหารความเสี่ยงในการบริหารงานงบประมาณตามหลักองค์กรสมรรถนะสูงในโรงเรียนในฝันเขตภาคกลาง ส่วนใหญ่เป็นการบริหารความเสี่ยงด้วยการลด/ควบคุมความเสี่ยง กระจายความเสี่ยง และการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง และจากการทดลองบริหารความเสี่ยงตามแนวทางทางการบริหารความเสี่ยงในการบริหารงานงบประมาณตามหลักองค์กรสมรรถนะสูงในโรงเรียนในฝันเขตภาคกลาง พบว่าทุกข้อสามารถปฏิบัติได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมชิต บรรทิต, 2556: 29-39) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดกระบี่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดกระบี่ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านแล้ว ปรากฏว่าการบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การบริหารความเสี่ยงด้านการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ขวัญญานันท์ แก้วนุชธนาวัชร, 2559: 55-75) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการความเสี่ยงในการทำงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชวาลา ละวาทิน, 2559: 40-49) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงของสถาบันอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการทำกิจกรรมการบริหารความเสี่ยงทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของการบริหารความเสี่ยง ด้านการระบุความเสี่ยงของการบริหารความเสี่ยง ด้านการวิเคราะห์ความเสี่ย และด้านการจัดการความเสี่ยง โดยส่วนใหญ่มีการดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมอยู่ในเกณฑ์มาก ระดับประโยชน์ที่ได้รับจากการบริหารความเสี่ยง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ประโยชน์ด้านการบริหาร ประโยชน์

ด้านความสำเร็จ ประโยชน์ด้านการพัฒนา และประโยชน์ด้านการจัดสรรทรัพยากร โดยรวมมีระดับประโยชน์อยู่ในระดับมาก

4. องค์ประกอบด้านการพัฒนางานพัสดุและสินทรัพย์ จากการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงการพัสดุและสินทรัพย์มีความสำคัญหรือมีผลต่อการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการใช้งาน งบประมาณ กำกับ ตรวจสอบ การบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (บุญญาพร ปัญญาสาร, 2561: 69-79) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารความเสี่ยงงานพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการบริหารความเสี่ยงงานพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ระดับ 3.78 และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ด้านการประเมินมาตรการควบคุมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 ขณะที่ด้านการระบุความเสี่ยงมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 ซึ่งอาจมีสาเหตุจากเรื่องความรู้ความเข้าใจในเรื่องการระบุความเสี่ยง สำหรับการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านพัสดุและสินทรัพย์นี้ ผู้วิจัยได้จัดทำระบบที่มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล คือ การพัฒนางานพัสดุและสินทรัพย์ โดยมีแนวทางดำเนินการประกอบด้วย จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการใช้งานของฝ่ายปฏิบัติ จัดทำบัญชีพัสดุครุภัณฑ์และสินทรัพย์ที่เป็นปัจจุบันและง่ายต่อการตรวจสอบ จัดระบบการแจกจ่าย ควบคุม และจำหน่ายพัสดุที่ชัดเจนถูกต้อง จัดหางบประมาณเพื่อการซ่อมบำรุงพัสดุครุภัณฑ์ให้เพียงพอ จัดระบบการกำกับตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ที่ชัดเจน ตลอดจนจัดให้มีการสอบทวนการปฏิบัติงานพัสดุ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ระบบการบริหารความเสี่ยงนอกจากจะช่วยให้การบริหารความเสี่ยงด้านงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นแล้วยังสามารถประยุกต์ใช้กับงาน การตระหนักถึงความผิดพลาด และเตรียมแผนรองรับก่อนที่จะเกิดขึ้นย่อมดีกว่าการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งอาจจะตัดสินใจผิดพลาดและไม่ทันต่อเหตุการณ์ ทำให้ประสบความล้มเหลวหรืออาจทำให้เสียค่าใช้จ่ายและทรัพยากรโดยไม่จำเป็น ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุมได้ และตรวจสอบได้อย่างมีระบบ โดยคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายตามภารกิจหลักของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ขวัญญานันท์ แก้วนุชธนาวัชร. (2559). *การบริหารจัดการความเสี่ยงในการทำงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยบูรพา.

เจนเนตร มณีนาค. (2548). *การบริหารความเสี่ยงระดับองค์กร จากหลักการสู่ภาคปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: ไฟนอลการพิมพ์.

ชวาลา ละวาทิน. (2559). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงของสถาบันอุดมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ดวงใจ ช่วยตระกูล. (2552). *การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธีระ รุญเจริญ. (2555). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ข้างฟ่าง.

บุญญาพร ปัญญาสาร. (2561). *การบริหารความเสี่ยงงานพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารและการพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท). มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

ประทิน พันธา. (2558). การพัฒนาระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดเทศบาล. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 15*(ฉบับพิเศษ), 137-147.

พสุ เดชะรินทร์. (2550). ปัจจัยหลักในการสร้างองค์กรที่เป็นเลิศ. *เอกสารประกอบการสัมมนา "วันนักบริหารบุคคล"* 15 – 16 พ.ค. 2550 ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์คอนเวนชั่นกรุงเทพมหานคร.

พัชรินทร์ ขำวงษ์. (2554). *การบริหารความเสี่ยงงานการเงิน บัญชีและพัสดุของสถานศึกษาภาครัฐแห่งหนึ่ง.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

พิทักษ์ ทองแผ่. (2554). *การบริหารความเสี่ยงในการบริหารงานงบประมาณโรงเรียนในฝันเขตภาคกลาง* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ (Price WaterHouse Coopers). (2547). *แนวทางการบริหารความเสี่ยง* (ฉบับปรับปรุง) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด.

สมชิต บรรทิต. (2556). *การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดกระบี่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *เปิดเส้นทางระบบงบประมาณใหม่ PBB*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ปฏิบัติการปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณ.

สำนักงานอำนวยการ, ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แผนบริหารความเสี่ยงปีงบประมาณ 2553*. กรุงเทพฯ: สำนักงานอำนวยการ.

หน่วยตรวจสอบภายใน, สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2552). *คู่มือการบริหารความเสี่ยง สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย.* กรุงเทพฯ: หน่วยตรวจสอบภายใน.

อาภรณ์ แก้วสลับศรี. (2553). *ระบบงบประมาณ: จากแบบแสดงรายการ.....สู่แบบมุ่งเน้นผลงาน.* สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2562, จาก http://article.yru.ac.th/index.php/features/25-001/77-2014-02-13-08-17-11.pdf

อุทัย บุญประเสริฐ. (2546). *การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.* กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bertalanfly, L.V. (1950). An outline of general systems theory. *British Journal of Philosophical Science, 1*, 134-165.

Bunghart, L.R. (1969). *Education System Analysis*. New York: Allyn and Bacon.

Edward. P. (1985). *Systems analysis. Design and development: With structure concepts.* NewYork; Holt. Rinehart and winston.

Kendall, K., & Kendall, J. (1999). *Systems Analysis and Design* (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Lientz, Bennet P., & Larssen, Lee. (2006). *Risk Management for IT Projects How to Deal with over 150 Issues and Risks.* Burlington: Elsevier Inc.

Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. C. (2012). *Educational administration: concepts and practices.* (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.

Owens, R. G. (1998). *Organizational behavior in education.* (6th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Smith, P. & Merritt, G. (2002). *Proactive Risk Management: Controlling Uncertainty In Product Development***.** Retrived December 16, 2019, from http://www. uropa.com/preston